Микола Кордон
(м. Житомир)

КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Досягнення стандартів ЄС, прискорене економічне зростання базується на впровадженні новітніх високих технологій, структурній перебудові економіки України. Завдяки цьому має бути забезпечене високоефективне використання виробничих, фінансових і людських ресурсів. Україна має подолати значну різницю у валовому внутрішньому продукті на душу населення й у доходах порівняно з країнами-членами ЄС. Ці показники надзвичайно важливі в інтеграційних процесах, оскільки населення зростаючим споживанням стимулює виробництво, підтримуючи тим самим сталий економічний розвиток.

Сьогодні ж в Україні укорінилася низькотехнологічна структура промислового виробництва. У ній майже 70% належить сировинним галузям. У структурі промисловості України продовжують домінувати третій і четвертий технологічні уклади – металургійна, хімічна, легка промисловість, паливно-енергетичний комплекс, більшість галузей машинобудування (95 %). Частка п'ятого й шостого технологічних укладів не перевищує 5 % (електронна промисловість, обчислювальна, волоконно-оптична техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, роботобудування, інформаційні послуги, біотехнології). У світовому поділі праці Україна закріпилася як сировинний та ресурсний придаток. Частка експорту сировинної та низькотехнологічної продукції становить близько 85%, частка продукції високих технологій у структурі експорту промислових товарів становить лише 5 % [1].

На світовому ринку високотехнологічної продукції частка України становить лише 0,1%, тоді як частка США – близько 39%, Японії – 30%, ФРН – 16%. Частка високотехнологічної продукції в структурі валового внутрішнього продукту України не перевищує 1%. Старіє і морально, і фізично науково-технологічна база науки. Нині в Україні на рівні сучасних світових стандартів перебуває лише близько 2% наукового обладнання [1].

Щоб закріпитися на ринках Європи, потрібно підвищувати конкурентоздатність українських товарів. Переважна ж більшість українських підприємств поки що залишаються осторонь сучасної конкурентної боротьби. За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна за технологічною конкурентоспроможністю серед 139 країн світу посідає 83 місце, а за інноваційною спроможністю – 63 місце [3]. Остання в основному зосереджується саме у сфері безперервного освоєння нових, проривних технологій виробництва. Так, у 2005 році інноваційною діяльністю в промисловості займалося 1086 підприємств, або 11% їх загальної кількості. За іншими даними, лише 8 % власників промислових підприємств намагаються запроваджувати інновації, а решта робить ставку на сировинну економіку й преференції від уряду [4]. Із загальної кількості промислових підприємств у 2005 році придбали та впровадили нові засоби механізації та автоматизації виробництва лише 323 підприємства, придбали нові технології 82, створювали та впроваджували нові чи значно вдосконалювали виробничі процеси 525, створювали та впроваджували нову чи значно вдосконалювали продукцію 821 підприємство [5].

Знижується в Україні кількість інноваційно-активних підприємств – 13 % у 2008 році порівняно з 26 % у 1994 році. Серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія – 26 % і Греція –

29 %. Проте навіть ці показники удвічі вищі, ніж в Україні. Порівняно ж із країнами-лідерами, такими, як Нідерланди (62 %), Австрія (67 %), Німеччина (69 %), Данія (71 %) та Ірландія (74 %), цей розрив з Україною збільшується майже в п'ять разів.

Основними факторами, які перешкоджали здійсненню інноваційної діяльності, були:

- нестача власних коштів підприємств;
- значні витрати на нововведення;
- недостатня фінансова підтримка держави;
- високий економічний ризик;
- тривалий термін окупності нововведень;
- відсутність коштів у замовників.

Також на розвиток інноваційної діяльності суттєво вплинула:

- недосконалість законодавчої бази;
- відсутність попиту на продукцію;
- відсутність кваліфікованого персоналу;
- відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями;
- нестача інформації про ринки збуту;
- нестача інформації про нові технології [6].

Частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції впала до 4,8 процента. Обсяг імпорту високотехнологічної продукції перевищує обсяг її власного виробництва. Витрати на роботу одного вченого в Україні втричі менші, ніж у Росії, у 18 разів менші, ніж у Бразилії, у 34, ніж у Південній Кореї, у 70 разів менші, ніж у США [7].

Нині в Україні 47 тисяч винахідників і раціоналізаторів. Це в 20 разів менше порівняно з 1991 роком. Кількість патентів на рік не сягає і двох тисяч, що в 15 разів менше, ніж, наприклад, у США. Водночас в Україні запатентовано понад 100 тисяч винаходів. Їх авторами є майже 20 тисяч винахідників, але лише 20 з них змогли впровадити чи подати свої винаходи із зиском для себе чи свого бізнесу [8].

В Україні внесок нових технологій в економічне зростання становить частки відсотків, а в Європі – від 60 до 90 %. Україна вже не має часу пасти західних у всесвітньому процесі впровадження новітніх технологій. Економіки, які претендують на лідерство, повинні бути інноваційними. Це сьогодні не просто гасло, а рецепт, за яким було створене „японське чудо", випщені „азіатські тигри" продовжують утримувати першість США. Найцінніше в будь-якій державі – це найновітніші технології, а джерело, де вони народжуються, – наука.

Упродовж найближчого десятиліття має відбутися перехід до шостого технологічного укладу. Країни, що опанували новітні технології у сфері нано- і біоіндустрії, поновлюваної енергетики, штучного інтелекту, забезпечать собі міцні позиції в світовій економіці на найближчі 30 років. Уже зараз ринок товарів, заснованих на застосуванні нано- і біотехнологій, оцінюється відповідно в 800-900 мільярдів доларів [10].

Нині треба вести мову про створення нової економіки, заснованої на прискореному освоєнні знань і виробництві інноваційної, високотехнологічної продукції, що здатна конкурувати на зовнішніх ринках і має стійкий попит на внутрішньому. Наука, яка довгі роки перебувала в статусі відкладеного пріоритету, стає ключовим чинником економічного зростання та джерелом національних конкурентних переваг.

Література:

1. *Стратегія соціально-економічного розвитку індустріально розвинутих країн світу: проблеми і перспективи України. Науково-інформаційний збірник. – Випуск 32. – К., – 2006, – С. 27, 35.*
2. *Дослідження і розробив у сфері євроатлантичної інтеграції України. Збірник наукових праць. – Випуск 1. – К., 2007. – С. 74, 80.*
3. *Урядовий кур'єр , 5 травня 2011 року.*
4. *Науковий світ. – 2010. – №7. – С. 4.*
5. *Стратегія соціально-економічного розвитку індустріального розвитку країн світу: проблеми і перспективи України: Науково-інформаційний збірник. – Випуск 32. – К., 2006, – С. 323.*
6. *Урядовий кур'єр, 6 листопада 2010 року.*
7. *Урядовий кур'єр, 14 серпня 2010 року, 5 травня 2011 року.*
8. *Урядовий кур'єр, 11 квітня 2011 року.*
9. *Науковий світ, 2010, №7, с. 4.*
10. *Урядовий кур'єр, 14 серпня 2010 року.*